

УДК 342.951:341

Карлаш Вікторія Вікторівна

здобувач Навчально-наукового-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

***Анотація.** Статтю присвячено визначенню особливостей розвитку систем охорони здоров'я в зарубіжних країнах, критерії яких дозволяють досягати високого рівня якості надання медичних послуг населенню. Автор визначає основні поняття, пов'язані з якістю медичних послуг, а також висуває критерії, потрібні для досягнення високого рівня ефективності діяльності системи охорони здоров'я в Україні на основі використання зарубіжного досвіду.*

***Ключові слова:** якість медичних послуг, система охорони здоров'я, реформування системи охорони здоров'я, сфера медичних послуг.*

Karlash V.V. Foreign experience of quality regulation of medical services in the health care system

***Annotation.** This article is devoted to determining the characteristics of the development of health systems in foreign countries, the criteria for which allow to achieve a high level of quality of medical services to the population. The author defines the basic concepts related to the quality of medical services, and also sets forth criteria that are necessary to achieve a high level of efficiency of the health care system in Ukraine based on the use of foreign experience.*

***Key words:** quality of medical services, health care system, reforming the health care system, the scope of medical services*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Соціально-економічне благополуччя в будь-якій державі передбачає забезпечення ефективної діяльності системи охорони здоров'я, яка дозволяє забезпечувати населення якісною та доступною медичною допомогою. Від якості медичних послуг безпосередньо залежить ступінь захворюваності та смертності в країні, а також загальна задоволеність життям самого населення. У зв'язку з цим досягнення високої якості медичних послуг є одним з основних напрямків державного регулювання системи охорони здоров'я України.

Визначення більш ефективних і дієвих методів функціонування й забезпечення якості надання медичних послуг може бути засноване на

аналізі зарубіжного досвіду дії систем медичного обслуговування. Крім цього, дослідження особливостей досягнення високої якості та доступності медичних послуг населенню в економічно-розвинених країнах дозволяє виявити найбільш прийнятні способи надання якісних послуг для нашої держави, ураховуючи особливості економічного розвитку і процесу реформування на сучасному етапі.

На сьогодні умови реформування в системі охорони здоров'я нашої країни передбачають досягнення високої якості медичної допомоги як один із пріоритетних напрямків. При цьому потреба такого процесу підтверджується вимогами, що ставляться Всесвітньою організацією охорони здоров'я та Радою Європи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми функціонування системи охорони здоров'я в межах ефективного державного регулювання сфери якості медичних послуг сьогодні вивчаються багатьма дослідниками. Серед них можна назвати Н. Алексєєва, Ю. Беляєва, М. Білинську, Л. Бондареву, Н. Борисова, П. Герасимова, І. Ковальова, Н. Кризину, Я. Радиша, та ін.

Так, у дослідженнях Н. Борисова наголошується на потребі реформування медичного сектору для досягнення ефективності в підвищенні якості медичних послуг [1, с. 55], Г. Іскандарян зазначає, що для державної системи охорони здоров'я в Україні характерна наявність постійного дефіциту коштів, що, своєю чергою, впливає на недолік потрібного обладнання та низький рівень забезпеченості сфери висококваліфікованим медичним персоналом [2, с. 49]. П. Герасимов, указуючи на наявні проблеми в системі охорони здоров'я, пропонує для підвищення якості медичних послуг використовувати досвід зарубіжних країн [3, с. 28] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на проведені дослідження, залишаються невирішеними питання в системі охорони здоров'я на етапі її реформування в нашій країні. Тому проведення комплексного аналізу зарубіжного досвіду забезпечення якості медичних послуг на рівні держави дозволить визначити шляхи його використання для нашої країни з огляду на сучасні пріоритети та стан розвитку системи охорони здоров'я.

Формування цілей статті. Метою статті є вивчення та аналіз стану й методів досягнення контролю якості медичних послуг на державному рівні в зарубіжних країнах для досягнення ефективного регулювання якості охорони здоров'я в Україні.

Виклад основного матеріалу. Проблема розвитку системи охорони здоров'я є однією з пріоритетних у соціально-економічному розвитку країни, ефективне рішення якої дозволяє забезпечувати розвиток економіки загалом. При цьому її рішення передбачає, що система охорони здоров'я буде мати ефективний функціональний ринок медичних послуг, тим самим дозволяючи надавати населенню якісні та доступні медичні послуги.

Слід зазначити, що в науковій теорії розрізняються поняття «якості» та «якості медичної послуги». Тому під якістю ми будемо розуміти певну здатність товару або послуги задовольняти потреби споживача. Якість же медичної послуги полягає, на нашу думку, у досягненні відповідності певних умовних вимог, що передбачають також відповідність змісту медичній діяльності потребам споживачів, а також взаємодію з системою встановлених стандартів та нормативів.

У зв'язку з цим для вдосконалення системи охорони здоров'я слід спиратися на сучасні потреби населення, а також адаптуватися до наявних економічних можливостей держави. Щодо головної мети вдосконалення сфери охорони здоров'я в цьому контексті, то вона видається досягненням

такого рівня якості та доступності медичних послуг, який надасть можливість використовувати їх усім жителям, незважаючи на їхній соціальний або матеріальний статус [4, с. 111].

Однак слід ураховувати, що система охорони здоров'я залежить від ринкових процесів та багато в чому визначається особливостями економічної діяльності разом з обмеженістю ресурсів. Це зумовлює постановку перед нею завдання щодо досягнення ефективності та справедливості в наданні й розподілі медичних послуг. Важливим чинником, що також впливає на особливості функціонування системи охорони здоров'я, є зростання конкуренції на ринку медичних послуг, який сприяє появі нових постачальників послуг, високий рівень інтересу суб'єктів господарювання отримувати прибуток, часто не беручи до уваги саму якість наданої медичної послуги. Тоді як держава несе відповідальність та має зацікавленість у загальному добробуті населення й відповідає за забезпечення якісних і доступних медичних послуг для всіх верств населення [5, с. 24].

З огляду на ці чинники, багато економічно розвинених країн проводять заходи, що спрямовуються на обмеження конкуренції в сфері надання медичних послуг. Так, в Американській медичній асоціації об'єднано близько 50 % приватних медичних установ та лікарів, що надають медичні послуги в США. Асоціація ставить обмеження щодо набору студентів до медичних освітніх організацій, а також контролює потік лікарів-емігрантів. Крім цього, установлює додаткові заходи для компаній, що хочуть потрапити на медичний ринок. Серед таких заходів можна назвати атестацію, умови ліцензування та інші, що дозволяють здійснювати штучне стримування пропозицій медичних послуг у країні, тим самим дозволяючи зберігати сферу охорони здоров'я на якісному рівні.

У багатьох країнах Європи, зокрема Німеччині, Франції та Нідерландах, реалізація контролю й регламентації медичних послуг у системі державного управління та контролю якості здійснюється за допомогою роботи комерційних страхових систем. У Швеції, Японії та Австралії – за допомогою системи державного страхування, у Канаді та Великій Британії – прямим державним забезпеченням.

Слід зазначити, що розвиток і функціонування певної моделі регулювання ринку медичних послуг у різних країнах спирається на рівень розвитку самої країни. При цьому всі вони мають відмінний один від одного ресурсний потенціал, менталітет, економічну систему та культуру. Усе це передбачає, що є різне розуміння ефективності системи охорони здоров'я та медицини.

Щодо тлумачення поняття ефективності, то під ним розуміємо відношення результатів діяльності до витрат. З таким розумінням погоджуються й В. Богомаз, Є. Горох, О. Ліщишина [5]. Однак тут важливо враховувати, що здоров'я людини досить важко виміряти та оцінити з погляду фінансів, оскільки це передбачає вартість людського життя. У зв'язку з цим у деяких зарубіжних країнах платять за відсутність захворювання, а в інших – за тривалість лікування.

Вивчення зарубіжного досвіду регулювання якості медичних послуг, що надаються населенню в різних країнах, дозволяє визначити основні напрямки щодо забезпечення якості медичних послуг у нашій країні.

Серед них ми виокремлюємо такі:

1. Забезпечувати проведення наукових розробок і розвивати інновації, урахувуючи науково-технічний процес, створювати систему відповідних стандартів якості медичних послуг.

Відзначається, що нові технології дають можливість з'являтися інноваційним продуктам, які можуть бути повністю новими або постати як поліпшений вид чинних послуг. Загалом, на нашу думку, інноваційний

розвиток системи охорони здоров'я дає можливість забезпечувати співвідношення єдності науки і практики, зберігати міжнародні взаємини з іншими країнами й науковими центрами, а так само розвивати державно-приватне партнерство.

Інновації дозволяють створювати або змінювати різні способи надання медичних послуг, тим самим дозволяючи підвищити їх якість. Це підтверджується тим, що громадський сектор економіки основною метою використання інновацій ставить поліпшення добробуту суспільства. Щодо інновацій у приватному секторі, то їх основне завдання полягає в отриманні фінансового прибутку [6, с. 21]. У зв'язку з цим управління охороною здоров'я в деяких країнах зарубіжжя передбачає досягнення ефективності у взаємодії цих секторів.

Багато дорогих інноваційні проектів не обходяться без підтримки держави, що визначає здійснення науково-дослідних робіт за рахунок фінансування держави. Прикладом такого державного фінансування медичної науки є Швеція, що визнана одним зі світових лідерів у деяких сферах медицини та займає перші місця за кількістю наукових публікацій та отриманих патентів. При цьому близько 3,5% ВВП Швеції скеровується на фінансування наукових розробок та інновацій. Сам процес фінансування відбувається у формі видання грантів для закладів вищої освіти через дослідні організації та галузеві наукові інститути.

2. Створювати ефективну державну систему контролю за дотриманням стандартів якості медичних послуг, що надаються населенню.

Так, у США використовується деталізована номенклатура медичних послуг, що спирається на Поточну термінологію процедур (Current Procedural Terminology), яка використовується в оплаті медичних послуг з боку страхових організацій. Природно робота цієї системи передбачає

значну витрату часу і ресурсів у медичних організаціях, але вона дає можливість проводити контроль за якістю наданих послуг [7].

3. Проводити заходи, спрямовані на посилення мотивації праці для медичних працівників і при тому розподіляти його з погляду ефективності використання їхньої праці, а також створювати програми навчання, що дозволяють підвищувати кваліфікацію медичного персоналу.

Прикладом успішного розвитку такого напрямку вдосконалення системи медичних послуг є система охорони здоров'я в Південній Кореї, що заснована на наданні значної уваги держави проблемам освіти та підвищення кваліфікації медичних працівників, зокрема й їхньої участі в науково-дослідній роботі.

4. Проводити заходи, що будуть спрямовані на підтримку здоров'я населення, мотивацію громадян до самостійного збереження та зміцнення свого здоров'я, ведення здорового способу життя.

Такий напрямок підтверджується досвідом системи охорони здоров'я Німеччини та Ізраїлю, у яких важлива роль відводиться профілактичним заходам, зокрема спорту, вітамінізованій підготовці та санаторно-профілактичному відпочинку. Тим самим держави в пріоритеті ставлять досягнення поліпшення здоров'я, збільшення тривалості життя населення через забезпечення профілактики захворювань, підвищуючи соціальну відповідальність населення.

Цікавим прикладом є також досвід системи охорони здоров'я Сінгапуру. Так, у країні прийнята система індивідуальних медичних розрахунків, що стимулює людину до самостійної відповідальності за своє здоров'я, водночас підтримуючи високу якість медичних послуг, стримуючи підвищення їх вартості. Крім цього, у країні активно рекламується здоровий спосіб життя за допомогою проведення освітніх програм зі здорового харчування та занять спортом.

На підтвердження ефективності цього положення також можна розглянути досвід діяльності системи охорони здоров'я в Південній Кореї, що передбачає спрямованість на розвиток та пропаганду здорового способу життя, вивчаючи при цьому особливості впливу чинників довкілля та соціальної сфери на здоров'я населення.

Таким чином, ефективне державне регулювання сфери охорони здоров'я може досягатися в умовах розвинених ринкових відносин, проте необхідним є дотримання учасниками процесу надання медичних послуг своїх обов'язків щодо забезпечення населення доступною та якісною медичною допомогою. В іншому разі будуть спостерігатися суперечності між соціальними пріоритетами суспільства й економічною діяльністю ринку медичних послуг.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, досвід зарубіжних країн щодо регулювання діяльності системи охорони здоров'я й забезпечення якісною медичною допомогою дозволяє підтвердити потребу використання взаємодії економічної та соціальної сфер у медичних послугах. Становлення й досвід діяльності різних моделей регулювання цього ринку в кожній країні спирається на ступінь розвитку й організації в ній напрямків державного регулювання та контролю в системі охорони здоров'я цієї країни. Воно передбачає спрямованість на зниження витрат, забезпечення якісного та кваліфікованого медичного обслуговування, критерії адекватності та доступності медичних послуг.

Серед основних напрямків досягнення високої якості надання медичних послуг у системі охорони здоров'я в країнах зарубіжжя, що можуть бути використані в нашій країні, було визначено такі:

- забезпечення проведення наукових розробок та розвиток інновацій у сфері медичних послуг;
- створення ефективної системи контролю якості медичних послуг;

– посилення мотивації праці медичних працівників та оптимальне використання цього ресурсу;

– здійснення заходів, що спрямовані на профілактику та підтримку здоров'я населення.

Перспективи подальших розвідок. Спираючись на проведені дослідження, можна визначити перспективу дальших наукових пошуків, що полягає у вивченні та аналізі проведення ліцензування та акредитації в сфері забезпечення високої якості медичних послуг у системі охорони здоров'я України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борисов Н. А. Практика эффективного инновационного управления профилактической медициной в развитых странах / Н. А. Борисов // Известия Волгоградского государственного технического университета. - 2015. - № 3. - С. 54-58.
2. Искандарян Г.О. Направления совершенствования организационно-экономического механизма инновационного развития сферы медицинских услуг / Г.О. Искандарян // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. - 2014. - № 4. – С. 49.
3. Герасимов П. А. К вопросу об экономических аспектах предоставления медицинских услуг за рубежом / П. А. Герасимов // Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины. - 2014. - № 6. - С.27-29.
4. Бурменко Т. Д., Тарханова Е. Г. Состояние сферы социально значимых услуг в мире (на примере здравоохранения и образования) / Т. Д. Бурменко, Е. Г. Тарханова // Известия Иркутской государственной экономической академии. - 2013. - № 5. - С.109-116.
5. Індикатори якості медичної допомоги та їх роль в управлінні охороною здоров'я / В. М. Богомаз, Є. Л. Горох, О. М. Ліщишина [та ін.] // Укр. мед. часопис. – 2010. – №1 (75) I–II. – С. 12–26.
6. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: організаційне, нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення. – К. : НІСД, 2011. – 41 с.
7. Quality and Outcomes Framework (QOF) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.gpcontract.co.uk/browse/UK/11>. – Title from screen.

Statement of the problem and urgency. Determination of more efficient and effective methods of functioning and quality of medical services can be based on an analysis of foreign experience in the operation of health care systems. In addition, a study of the characteristics of achieving high quality and

affordability of medical services to the population in economically developed countries makes it possible to identify the most acceptable ways to provide quality services for our state, taking into account the specifics of economic development and the reform process at the current stage.

The purpose of the article and the task is to study and analyze the state and methods of achieving the quality control of medical services at the state level in foreign countries in order to achieve effective regulation of the quality of health care in Ukraine.

Summary. The health care system depends on market processes and is largely determined by the peculiarities of economic activity, along with resource constraints. This makes it a task for her to achieve efficiency and equity in the delivery and distribution of health services.⁴ Studying foreign experience in regulating the quality of medical services provided to the population in different countries allows us to determine the main directions in ensuring the quality of medical services in our country. Among them we distinguish the following:

1. To provide scientific research and development, taking into account the scientific and technological process, to create a system of appropriate quality standards for medical services.

It is noted that new technologies make it possible to appear innovative products that can be completely new or serve as an improved form of existing services. In general, in our opinion, the innovative development of the health system provides an opportunity to balance the unity of science and practice, to maintain international relations with other countries and scientific centers, as well as to develop public-private partnership.

2. To establish an effective state system for monitoring compliance with the standards of quality of medical services provided to the population.

3. To take measures aimed at increasing the motivation of labor for medical workers and, moreover, to allocate it in terms of the effectiveness of

their use of work, as well as to create training programs that improve the qualifications of medical staff.

4. To carry out measures aimed at supporting the health of the population, motivating the citizens to independently preserve and strengthen their health, and to lead a healthy lifestyle.

Thus, effective state regulation of healthcare can be achieved in the conditions of developed market relations, but it is necessary to observe the participants in the process of providing medical services with their duties to provide the population with affordable and quality medical care. Otherwise, there will be contradictions between the social priorities of society and the economic activities of the health services market.

Conclusions and outcomes. Thus, the experience of foreign countries in the regulation of the health care system and the provision of quality medical care makes it possible to confirm the need to use the interaction of the economic and social sphere in medical services. The formation and experience of various models of regulation of this market in each country is based on the degree of development and organization in it of the directions of state regulation and control in the health system of this country. It assumes a focus on cost reduction, provision of high-quality and qualified medical care, criteria for the adequacy and availability of medical services.